

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Лилия Гурова (НБУ)

за дисертационния труд на Радостина Иванова Минина на тема

„КОГНИТИВНА ИНТЕГРАЦИЯ И РАЗШИРЕНО ПОЗНАНИЕ.

РОЛЯТА НА СУБЕКТИВНОТО ОПРАВДАВАНЕ В ПРОЦЕСА НА ПОЗНАНИЕ“

представен за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в професионално направление 2.3. Философия (Епистемология)

Представеният дисертационен труд е в обем от 158 с. и съдържа увод, шест глави, заключение, описание на приносите, приложение и библиография от над 100 заглавия (от тях само 2 на кирилица).

В дисертацията се предлага подобрене на теорията за когнитивната интеграция на Джон Греко, според която даден субект X има основание да вярва, че знае p , ако и само ако: (1) p е продукт на надежден познавателен процес (на познавателна „компетентност“ или „способност“, която в повечето случаи води до познавателен успех), (2) този процес е интегриран в познавателната система на субекта (т.е. продуктите на този процес не изглеждат „странни“ и/или „чужди“ на субекта) и (3) процесът, водещ до p е мотивиран от интелектуална добродетел (напр. стремеж към познаване на истината).

Радостина Минина се съсредоточава върху второто от изброените по-горе условия, като тезата ѝ е, че когнитивната интеграция е необходимо, но не и достатъчно условие за субективното оправдаване на вярването на даден субект, че знае p . За да бъдат субективно оправдани твърденията за знание, твърди Минина, процесите, които водят до тези твърдения трябва да бъдат не само интегрирани, но и подложени на „мотивационна рефлексия“. В основния си аргумент, разобличаващ непълнотата на теорията на Греко и в подкрепа на добавянето на допълнително условие за рефлексия от страна на субекта върху мотивацията на познавателния процес, Радостина Минина разчита на примери от

когнитивната наука за съществуването на т. нар. когнитивни предубеждения (*cognitive biases*).

Като силна страна на представеното изследване бих изтъкнала предложената реконструкция и включване в общ контекст на важни дискусии в съвременната епистемология, провокирани от стремежа да се даде достатъчно обща и неувязвима за контрапримери дефиниция на знание. Положително оценявам и опита в тази реконструкция да бъдат включени емпирични резултати и теоретични обяснения от съвременната когнитивна наука. В същото време не мога да не отбележа, че в аргументацията на основната теза се съдържат редица неясни моменти, които пречат за еднозначното и възприемане и оценка. Ще се спра на някои от по-важните неясноти.

- 1) Ако приемем, че когнитивните предубеждения не са мотивирани от стремеж към постигане на истинно знание (едно само по себе си спорно твърдение, което ще коментирам след малко), възниква въпросът защо те трябва да се смятат за проблем пред теорията на Греко? Бидейки мотивирани от нещо друго, а не от стремеж към узнаване на истината, тези предубеждения не отговарят на посоченото по-горе условие (3) и следователно, не следва да бъдат квалифицирани като знание, според тази теория.
- 2) На пръв поглед изглежда, че теорията на Греко би имала проблем, ако приемем точно обратното: че когнитивните предубеждения са мотивирани от стремеж към постигане на истината. В този случай те биха удовлетворявали условията (1)-(3), съдържащи се в теорията на Греко, поради което би трябвало да ги признаем за знание, ако възприемем тази теория. Това обаче би ни вкарало в конфликт с интуицията, която не е склонна да квалифицира когнитивните предубеждения като знание. Само че Греко би могъл лесно да защити теорията си и срещу този проблем. Ако приемем, че когнитивните предубеждения по-често водят до познавателен неуспех, отколкото до познавателен успех, тогава те не отговарят на първото условие на теорията на Греко (кандидатът за знание да е продукт на

надеждна когнитивна способност) и на това основание би следвало да им откажем статута на знание. Ако пък приемем, че когнитивните предубеждения по-често водят до познавателен успех (допускане, към което ни насочва еволюционното обяснение на тези предубеждения, на което симпатизира и Радостина), то поради това, че удовлетворяват условията (1)-(3), когнитивните предубеждения следва да бъдат признати за знания според теорията на Греко. Но допускането, че когнитивните предубеждения водят по-често до познавателен успех ни лишава от единственото основание, на базата на което можем да оспорваме статута им на знание.

- 3) Не става ясно как точно рефлексията върху мотивацията би помогнала на даден субект да откаже субективно оправдание на убеждение, което е продукт на когнитивно предубеждение. Да вземем примера с Линда. Ако аз не разполагам със знанието (от теория на вероятностите), че вероятността на конюнкцията от две събития е винаги по-малка от вероятността на всяко едно от тези събития, каква точно „мотивационна“ рефлексия би ме убедила, че убеждението ми, че Линда е по-вероятно да е банков чиновник и феминист, отколкото банков чиновник не е оправдано?¹

Накратко, в този си вид аргументацията на Радостина Минина в подкрепа на основната ѝ теза не е достатъчно убедителна, поради неяснотите, съпътстващи основните допускания и използваните понятия. Не изключвам обаче възможността основният аргумент да бъде подобрен (превърнат във валиден аргумент) при едно по-прецизно (и различно от предположеното от мен въз основа на представения текст) формулиране на предпоставките и най-вече на критичните за аргумента понятия „надежден процес (способност, компетентност)“ и „познавателен успех“.

В критичен план трябва отбележа и небрежното редактиране на текста: в него се срещат немалко печатни грешки (пропуснати предлози и запетаи, неправилно членуване, несъгласувани по род и число фрази), несъответствия между подзаглавията в основния

¹ Тук оставям настрана друг голям проблем, свързан с обосноваването на вероятностни твърдения като „Знам P(p)“, което не е задължително да се подчинява на същите правила като обосноваването на „Знам p“.

текст и в съдържанието², неподходящо оформление на списъка с цитираната литература (не е следван единен стандарт, не са посочвани страниците на включените в списъка статии). Не прави добро впечатление и това, че за представянето на концепцията на Ричард Менъри за когнитивната интеграция не е намерено място в общото изложение, а вместо това то е изведено като приложение към основния текст.

Независимо от посочените слабости обаче, представеният дисертационен труд на тема „Когнитивна интеграция и разширено познание. Ролята на субективното оправдаване в процеса на познание“, определено притежава достойнства (фокус върху актуален и интересен проблем, добро познаване на съвременните дискусии в епистемологията, оригинални, макар и спорни, тези и аргументация), които са основание да препоръчам присъждането на образователната и научна степен „доктор“ по философия на Радостина Иванова Минина.

08.10.2018 г.

доц. д-р Лилия Гурова

² Виж например глава II, в която има две секции с различни заглавия и един и същи пореден номер 1 (с.37 и с. 39.) Само второто заглавие присъства в съдържанието.